

Kans voor renovatie
van het rekenonderwijs

Nieuw functieprofiel rekenleider

Veel scholen halen het streefniveau voor rekenen niet. De traditionele ondersteunende rol van de rekencoördinator kan zich verder ontwikkelen. Geïnspireerd door de Engelse ‘Maths Leader’ kan de rekenleider een concrete en ambitieuze weg bieden naar beter rekenonderwijs op Nederlandse scholen.

TEKST **PETER LANGERAK EN THIJS VERHEIJEN**

Veel scholen slagen er niet in om het streefniveau voor rekenen te halen. In 2008 stond het verhoogen van basisvaardigheden al centraal in de Kwaliteitsagenda Primair Onderwijs (Inspectie, 2008). Jaren later rapporteert de Inspectie van het Onderwijs: ‘Vooral beheersing streefniveau rekenen blijft achter’ (Inspectie, 2020), ‘te weinig leerlingen halen het streefniveau rekenen’ (Inspectie, 2021), ‘al een aantal jaar rapporteren we dat het niveau van de basisvaardigheden op het gebied van taal en rekenen daalt’, waarbij de inspectie duidelijk stelt: ‘We moeten renoveren en niet alleen repareren’ (Inspectie, 2022). Om daar in 2023 aan toe te voegen dat scholen concreter en ambitieuzer zouden moeten zijn (Inspectie, 2023). Kortom, het rekenonderwijs in Nederland moet gerenoveerd worden en het mag wel wat concreter en ambitieuzer.

NEDERLANDSE REKENCOÖRDINATOR IS EEN ONDERSTEUNER

De rekencoördinator in Nederland heeft altijd een ondersteunende rol gehad. In de vroege jaren 90 werd al geopperd dat rekencoördinatoren

vooral ondersteunend te werk moeten gaan. ‘Kernidee is dat de leerkrachten uiteindelijk zelf hun professionalisering tot stand moeten brengen’ (Gravemeijer & Boswinkel, 1993). Toen eind jaren 90 de eerste opleiding tot rekencoördinator werd gestart, de Nationale Cursus RekenCoördinator, kwam deze ondersteunende rol van de rekencoördinator ook naar voren. De eerste vraag voor de cursisten was daarbij: ‘Wat is een mogelijke en wenselijke invulling van (ondersteunende) taken van een rekencoördinator?’ (Van den Heuvel-Panhuizen & De Goeij, 2003). De eerste opleiding had een zelf-ontdekkend karakter, zowel voor de opleiders als de op te leiden rekencoördinatoren. De opleiding ondersteunde de rekencoördinatoren die op hun beurt leerkrachten zouden gaan ondersteunen. In de huidige post-hbo-opleidingen tot rekencoördinator is deze reflecterende, zelf-ontdekkende wijze nog steeds terug te zien. Cursisten moeten zelf-ontdekkend te werk gaan, waarbij zij zich ontwikkelen tot rekencoördinatoren die moeten ondersteunen. De functieomschrijving rekencoördinator die opgesteld is door de Nederlandse Vereniging

voor de Ontwikkeling van Reken-WiskundeOnderwijs is ook primair gericht op ondersteunen van directe collega’s en ondersteunen van management (NVORWO, 2023). Leerkrachten ervaren de huidige, ondersteunende rol van de rekencoördinator echter niet zo positief. Uit het peilonderzoek van de Inspectie van het Onderwijs blijkt dat de ondersteunende rol van de rekencoördinator door slechts 16 procent van de basisschoolleerkrachten als (erg) hoog wordt ervaren. Daarnaast: ‘De peiling laat geen samenhang zien tussen de aanwezigheid van een rekencoördinator en leerlingprestaties’ (Inspectie, 2021).

NAAR EEN RESULTAATGERICHTE REKENLEIDER

Rekencoördinatoren hebben de kans om zich te ontwikkelen tot rekenleiders die een sturende en resultaatgerichte rol in de school hebben. Die rol gaat verder dan alleen ondersteuning bieden en vereist proactiviteit en leiderschap. Het Nederlands Mathematisch Instituut (NMI) heeft daarom het functieprofiel rekenleider ontwikkeld. Dit profiel gaat niet uit van een ondersteunende, maar van

Funcieprofiel Rekenleider (NMI)	Funcieomschrijving Rekencoördinator (NVORWO)
analyseren	hebben (kennis en inzicht)
opstellen	beschikken (vaardigheden en reflecterende houding)
leiden	professionaliseren
verbeteren	ondersteunen
opleiden	informereren
evalueren	adviseren
realiseren	stimuleren

Figuur 1 – Verschillende werkwoorden voor verschillende profielen

een sturende, resultaatgerichte bijdrage van de rekenleider. Het verschil in gebruikte werkwoorden tussen de rekencoördinator en rekenleider geeft de verschillende karakters tussen beide rollen duidelijk weer. Een functiebeschrijving beschrijft namelijk de gewenste werkzaamheden. De werkzaamheden worden weergegeven door de werkwoorden die in de functiebeschrijving staan. In figuur 1 is te zien dat een rekenleider anders handelt dan een rekencoördinator.

DE ENGELSE 'MATHS LEADER' ALS INSPIRATIE

Het functieprofiel rekenleider is geïnspireerd op de 'Maths Leader' in Engeland, die zich richt op het bereiken van betere leerresultaten bij leerlingen door hun invloed op leerkrachten, waarbij proactiviteit wordt verwacht (Tang et al., 2022). Het NMI heeft daarom ook gebruikgemaakt van job descriptions van Maths Leaders uit Engeland. De term Maths Leader, ook algemeen aangeduid als 'vakleider' (subject leader), was een omvorming van wat in Engeland eerder 'curriculumcoördinatoren' of 'vakmanager' werd genoemd (Hammersley-Fletcher, 2002). Bij de introductie van de rekenleider (vakleider) kan sprake zijn van twee vormen (Hammersley-Fletcher & Brundrett, 2005). Bij de eerste vorm implementeert de rekenleider enkel de plannen van de schoolleider. Bij de tweede vorm, en die wordt beoogd met de rol van rekenleider, faciliteert de schoolleider de rekenleider met veel ruimte voor originele ideeën en innovatie. De rekenleider mag de leiding nemen. De schoolleider en het team geven het vertrouwen aan de rekenleider voor de voortdurende verbetering van het rekenonderwijs op de school. Dan is er sprake van zogenaamd gedistribueerd leiderschap. Er zijn nog geen specifieke resultaten voor de inzet van de rekenleider, wel van

gedistribueerd leiderschap. Gedistribueerd leiderschap kan leiden tot een beter schoolteam dat betere resultaten in rekenen-wiskunde realiseert (Heck & Hallinger, 2009). Het is een niet-hiërarchische benadering van leiderschap waarbij een taak van de schoolleider wordt uitgevoerd door een ander teamlid.

REKENLEIDER ALS INSTRUCTIONAL LEADER

De rekenleider is inhoudelijk verantwoordelijk voor het rekenbeleid en de realisatie van beter rekenonderwijs en betere rekenresultaten. De rekenleider neemt daarbij de rol aan van 'instructional leader'. Instructional leadership is een vorm van leiderschap dat zich richt op het verbeteren van leerresultaten door een schoolklimaat te creëren waarin leerkrachten effectief lesgeven (Hallinger & Murphy, 1985). De rekenleider is dus niet hiërarchisch verantwoordelijk voor het personeel, maar inhoudelijk verantwoordelijk voor het rekenbeleid en de realisatie daarvan. Samenwerking en afstemming tussen de rekenleider en de intern begeleider (als kwaliteitscoördinator) is hierbij ook van belang. In de beroepsstandaard voor de intern begeleider (LBBO, 2022) hebben de rollen van 'trendanalist' en 'leercoördinator' een overlap met de rekenleider, met het verschil dat de rekenleider zich alleen en specifiek richt op het rekenonderwijs.

VIER STAPPEN IN DE SCHOOL

In de school kunnen vier concrete stappen gezet worden om te komen van een rekencoördinator naar een rekenleider.

1. **Driegesprek:** voer een driegesprek tussen de rekencoördinator, schoolleider en intern begeleider om rollen en verantwoordelijkheden af te stemmen; de rekencoördinator mag (en moet) een meer leidende rol spelen.
2. **Teamoverleg:** bespreek met het team de uitbreiding van de rol van de rekencoördinator naar rekenleider; het team kijkt uit naar de leidende rol van de rekenleider en gunt de collega die rol.
3. **Rekenplan:** de rekenleider maakt een rekenplan op basis van de resultaatgebieden uit het functieprofiel van de rekenleider; het werk is te plannen en de resultaten zijn te volgen.
4. **Uitvoeren:** bespreek regelmatig de voortgang van het rekenplan en de resultaten in het driegesprek, een-op-eengesprekken met leerkrachten en in het hele team.

RESULTAATGERICHT FUNCTIEPROFIEL

Resultaatgerichte functieprofielen zijn niet nieuw in het Nederlandse onderwijs. Zo volgt het profiel rekenleider dezelfde systematiek van functiebeschrijvingen zoals ook alle Nederlandse universiteiten deze gebruiken. Een functieprofiel beschrijft de belangrijkste resultaatgebieden van een functie. Voor de rekenleider zijn dat vijf resultaatgebieden en deze zijn opgebouwd via ABC: Ambitie, Bekwaam en Concreet (zie figuur 2). De vijf resultaatgebieden hebben een cyclisch karakter: van analyse tot effectieve rekenlessen. De resultaatgebieden geven aan welke resultaten de school nodig heeft om de doelstellingen te realiseren en wat de resultaten van de rekenleider daarbij zijn. Het functieprofiel beschrijft beknopt de activiteiten en de gewenste resultaten. Zo ontstaat de resultaatgerichte volgorde: wat je doet (doen) en waartoe dat leidt (resultaat). Elk resultaatgebied heeft deze volgorde. Bij elk resultaatgebied zijn ook vier concrete voorbeeldactiviteiten beschreven, die natuurlijk niet uitputtend zijn, maar een duidelijker beeld geven van wat de rekenleider concreet doet.

In het dagelijkse werk van de rekenleider betekent dit bijvoorbeeld: het bepalen van de schoolambitie waarbij (in fasen) wordt aangegeven hoe het 1S-niveau wordt gerealiseerd, projecten of initiatieven starten, checken of het team zich aan de rekenafspraken houdt, het geven van voorbeeld-rekenlessen aan

Ambitie

1. Analyse rekenresultaten en trends
2. Rekenbeleid en gedeelde doelen

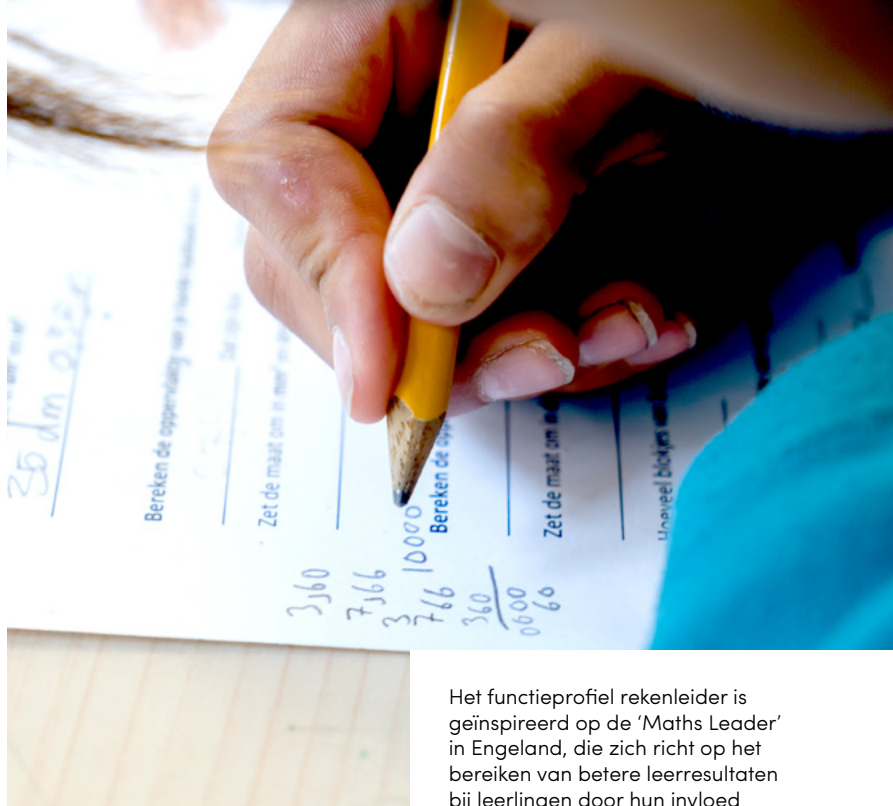
Bekwaam

3. Verbeterprojecten rekenen
4. Teamprofessionalisering rekenen

Concreet

5. Effectieve rekenlessen

Figuur 2 – De vijf resultaatgebieden van de rekenleider

Het functieprofiel rekenleider is geïnspireerd op de 'Maths Leader' in Engeland, die zich richt op het bereiken van betere leerresultaten bij leerlingen door hun invloed op leerkrachten

collega's, aangeven in welke groepen verbeteringen nodig zijn en hoe deze gerealiseerd moeten worden, ingrijpen als zaken niet goed genoeg lopen, trainingen (laten) geven zodat leerkrachten beter worden in het geven van rekenlessen of collega's een-op-een begeleiden bij de verbetering van hun rekenlessen.

REKENLEIDER: REALISEREN VAN AMBITIEUZE EN CONCRETE REKENRESULTATEN

De rekenleider is een rol die verder gaat dan de ondersteunende rekencoördinator. Het is een rol die zich richt op het verbeteren van de rekenresultaten door een proactieve en resultaatgerichte benadering. De rekenleider werkt nauw samen met de collega's in het team om een omgeving te creëren waarin effectief rekenonderwijs gerealiseerd wordt. Met effectieve rekenlessen waarbij zoveel mogelijk leerlingen het streefniveau halen met zelfvertrouwen, dieper begrip en heel veel rekenplezier. De rekenleider die meer stuurt, meer uitleg geeft, meer impact heeft, zodat er optimaal rekenonderwijs wordt gerealiseerd in de school, in elke klas en voor elke leerling.

De literatuurlijst is te vinden op: www.jsw.nl/artikelen

PETER LANGERAK

is onderwijspedagoog en bedrijfskundige en rondde eerder de pabo af. Hij is opleider en ontwikkelaar bij het Nederlands Mathematisch Instituut en als buiten-promovendus verbonden aan de Vrije Universiteit Amsterdam. En werkte eerder onder meer voor het internationale onderzoeks- en adviesbureau Hay Group, dat gespecialiseerd is in organisatie-inrichting

THIJS VERHEIJEN

is sociaal-organisatiepsycholoog en werkzaam als hogeschooldocent Human Resource Management bij Hogeschool Utrecht. Zijn werk bij de hogeschool combineert hij met zijn werk als docent Foutloos Rekenen in zowel de particuliere cursus als de samenwerkingsprojecten met basisscholen

Neem nu een (schoolteam) abonnement op JSW

Ontvang
tijdelijk de 4 door
Martin Bootsma
getipte boeken
(t.w.v. €79,95)
cadeau!

JSW

De 'Lezen' special van JSW staat in het teken van het leesonderwijs op de basisschool (en in de opleiding) en belicht alle aspecten, van kennisopbouw, goed practises, leesplezier tot leesbegrip en literaire gesprekken. Gasthoofdredacteur van dit nummer is Martin Bootsma, teamleider op de Alan Turingsschool in Amsterdam, auteur en meesterlezer. Neem nu meteen een abonnement op JSW, dan ontvang je daarbij een gratis boekenpakket met 4 prachtige kinderboeken, samengesteld door Martin.

Meer weten?

Ga naar jsw.nl of bel 088-2266692